

Fredsgatan i Sala

Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning

RAÄ 62
Fredsgatan
Sala stadsförsamling
Västmanland

Ulf Alström



Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Målsättning och metod	1
Undersökningresultat.....	2
Tolkning och utvärdering.....	3
Referenser	5
Kart- och arkivmaterial	5
Muntliga källor.....	5
Litteratur	5
Tekniska och administrativa uppgifter.....	5
Kartfigur.....	6

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2009.

Omslagsfoto: Fredsgatan från norr. (Foto U. Alström.)

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN: 978-91-86255-13-8

Västerås 2009.

Inledning

På grund av byte av avloppsledningar i norra delen av Fredsgatan i Sala har Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen, genom Ulf Alström, utfört en arkeologisk schaktningsövervakning i samband med grävarbetet. Schaktningsövervakningen utfördes den 4 och 5 november 2008 efter ett beslut av Länsstyrelsen i Västmanlands län (dnr 431-5593-08 daterad 2008-10-10). Beställare av schaktningsövervakningen var Tekniska förvaltningen, Sala kommun, som också bekostade arbetet.

Målsättning och metod



Den primära målsättningen med den arkeologiska förundersökningen var att dokumentera kulturlager och anläggningar som kunde beröras av grävningsarbetet. Området vid Fredsgatans norra del invid Lillåns strandbrink är arkeologiskt okänt. Att Lillån har varit intressant redan under 1600-talet vet vi sedan tidigare. Vid två arkeologiska undersökningar, Lillåns holmar 2002a och Brunnsparken 2005 påträffades kulturlager och anläggningar som utnyttjade Lillåns vattenflöde (Alström 2002, 2005).

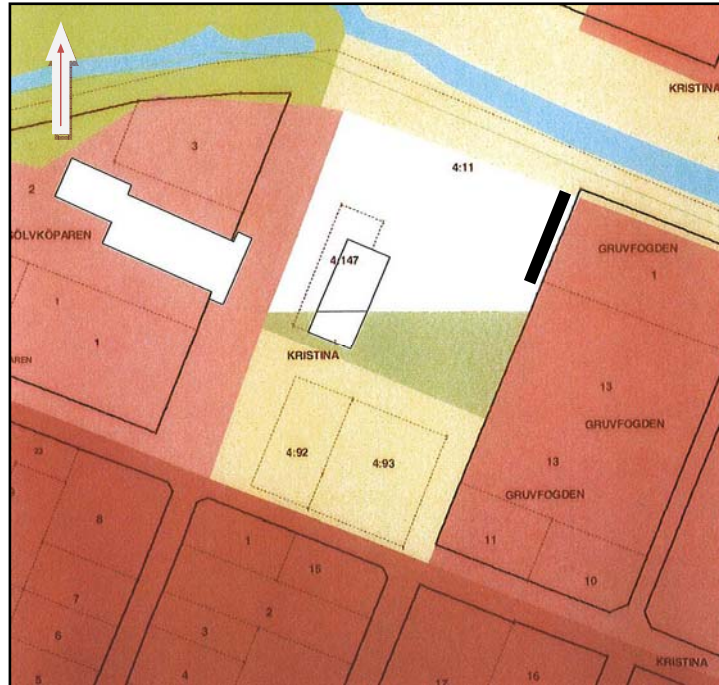
Figur 1. Undersökningsområdet i Fredsgatan från norr. (Foto U. Alström.)

Även Fredsgatan har tidigare varit föremål för en schaktningsövervakning varvid viktiga detaljer från Salas grundläggningsskede dokumenterades (Alström 2002b). Möjligheterna att ytterligare samla in information om Sala bedömdes alltså som goda.

Målsättningarna med den arkeologiska schaktningsövervakningen var alltså att göra en bedömning och tolkning av kulturlagren och anläggningarna som kunde beröras av arbetet. Om möjligt skulle en datering av dessa göras utifrån de föremål som påträffades i kulturlagren. Vid behov skulle ritningar upprättas i skala 1:20.

Undersökningsresultat

Undersökningsområdet låg i den nordligaste delen av Fredsgatan. Schaktet var cirka 40 m långt och som bredast 2 m.



Figur 2. Det undersökta schaktet i Fredsgatans nordligaste del markerat med svart linje. (Skala cirka 1:4 000.)

I södra delen av schaktet bestod schaktmassorna av moderna gruslager. På 0,9 m djup kom ren blålera. Längst i norr kom blåleran på 2,5 m djup. Den ursprungliga marklutningen mot ån var alltså drygt 1,5 m på en sträcka av 40 m.

Lagerbilden i norra delen av schaktet var följaktligen helt annorlunda. Under ett modernt sättlager som var 0,6 m tjockt kom 1,9 m tjocka påförda ganska blandade lager utan någon riktig stratigrafi. Innehållet i, vad man kan kalla, fem huvudlager var uppifrån grå påförd lera, påförd tegel och sand, påförd lera, sten och slagg, påförd rostig slagg samt nederst grå lera med småsten. Det sista lagret är förmodligen den ursprungliga markytan.

Inga rester av konstruktioner fanns i schaktväggarna. Inga trärester fanns i de påförda lagren. De tjocka lagren får betecknas som fyllnadslager inför anläggandet av byggnader eller torg.

I schaktets södra del framkom ett sot- och kollager på en sträcka av 4–5 m vilket skulle kunna tyda på att bebyggelse som stått på platsen brunnit. Emellertid var även det lagret ett fyllnadslager eftersom det under detta lager låg Höganäsrör. Höganäsrören grävdes ner år 1900 och ledde avloppsvatten från Sparbankshuset ner till ån. Sparbanken hade alltså ett eget avlopp ett par år innan Sala stad fick avlopp (muntl. uppgift Lars Modin m.fl.. Sala kommun).



Figur 3. Under sot- och kollagret låg Sparbankens avloppsrör från år 1900. (Foto U. Alström.)

Figur 4. 2,5 m. fyllnadslager i Fredsgatan. Asfalt överst och lera nederst (Foto U. Alström.)

Tolkning och utvärdering

Utefter en 40 meter lång sträcka i den nordligaste delen av Fredsgatan påträffades under den arkeologiska schaktningsövervakningen ett nära 2 m tjockt påfört kulturlager. Lagret har lagts ut för att plana ut området vid Lillåns strandzon som lutade mot norr.

Eftersom åbrinken på andra sidan ån har ett likartat utseende kan man utifrån de här vunna kunskaperna anta att en utfyllnad skett även där. Emellertid fungerar Lillån som en gräns för fornlämning 62, varför det aldrig har utförts några arkeologiska undersökningar norr om ån.

Den schaktningsövervakade sträckans kulturlager var stört av senare tiders rörnerläggning. Även det, troligtvis smala, handgrävda schaktet för Sparbankens höganäsrör skapade oreda i kulturlagren. Inga trärester, plankor, träflis t.ex., påträffades i kulturlagret vilket tyder på att det inte funnits byggnader på platsen.

Inga daterande fynd påträffades varför det inte med säkerhet går att datera när fyllnadslagren kom på plats.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Ekonomiska kartan 11G:88. Skala 1:20 000.
Fastighetskartan

Muntliga källor

Lars Modin. Sala kommun.

Litteratur

Alström, U., 2002a. Lillåns holmar i Sala stad. Kulturmiljöavdelningen rapport 2002:A58. Västmanlands läns museum. Västerås.

Alström, U., 2002b. Fredsgatan i Sala. Kulturmiljöavdelningen Rapport 2002:A68. Västmanlands läns museum. Västerås.

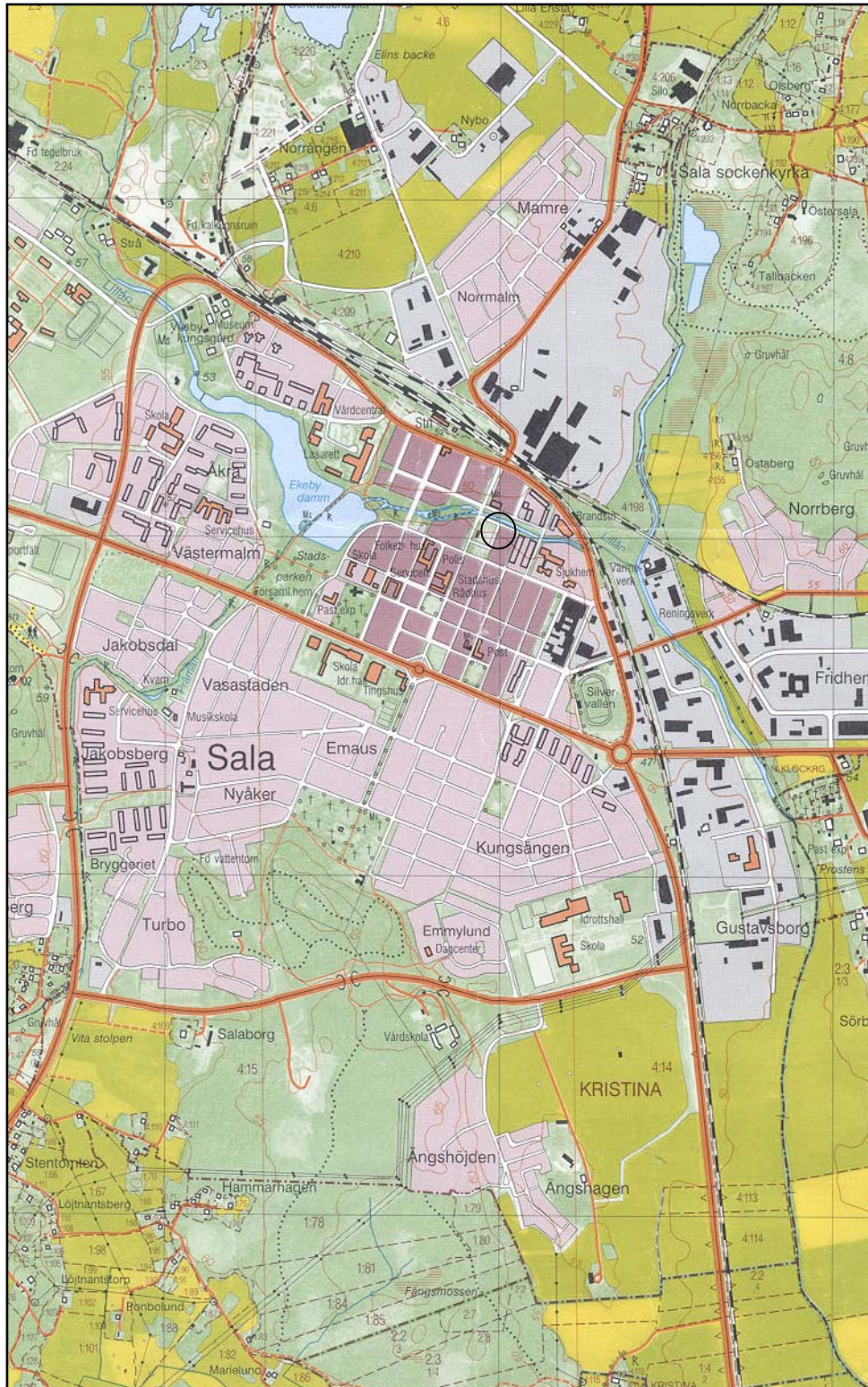
Alström, U., 2005. Brunnsparken i Sala. Kulturmiljöavdelningen rapport A 2005:A52. Västmanlands läns museum. Västerås.

Tekniska och administrativa uppgifter

KM dnr:	08107
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:	431-5593-08 2008-10-10
Undersökningsperiod:	4-5 maj 2008
Arkeologtimmar:	14 timmar
Exploateringsyta:	Cirka 40 löpmeter schakt
Personal:	Ulf Alström
Belägenhet:	Fredsgatan Kv Gruvfogden 1
Ekonomisk karta:	11G:88
Koordinatsystem:	Rikets
Koordinater:	X 6644400 Y 1544400
Inmättningsmetod:	Manuell
Dokumentationshandlingar:	Samtligt dokumentationsmaterial återges i rapporten
Fynd:	Inga föremål påträffades

Kartfigur

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet Gävle. Ärende nr MS2006/01407.



Figur 5. Undersökningsplatsens läge markerat med en ring. Utdrag ur Ekonomiska kartan. Skala 1:20 000.

